

esse vinculum voti, quam juramenti, intelligitur de voto, quod habet perfectam rationem voti. Ad tertium respondetur, quod sine dubio sæpe contingit aliquid ante votum esse tantum peccatum veniale; imo nullum peccatum, quod quidem post votum sit mortale, ut patet in illo, qui cum possit nubere, vovit castitatem. Solum ergo dicimus, quod quando materia est levis, obligat solum ad veniale. Ludere autem decem argenteos respectu voti sine dubio non est materia levis. Prodigalitas autem circa decem argenteos tantum est veniale, non quidem ex levitate materiæ, quia etiam si prodigeret centum, peccaret solum venialiter, sed quia prodigalitas ex propria specie obligat etiam in gravi materia sub veniali per se loquendo.

X. Quarto principaliter arguitur: Qui vovit se non dicturum mendacium officiosum, si postea mentiat, peccat mortaliter, et tamen votum cadit supra materiam levem; ergo. Major probatur: Gravius peccat mentiendo officiose post votum emissum, quam antea, ut de se patet, sed antea peccabit venialiter solum; ergo modo peccat mortaliter. Quinto: Qui mentitur in confessione fingendo aliquod peccatum veniale, quod faciat materiam totalem sacramenti, peccat mortaliter; ergo etiam qui non adimplet, quod promisit, quia est totalis materia voti, quia sicut ille facit, quod sacramentum sit nullum, ita iste facit nullum votum. Ultimo: Præceptum prælati supra materiam levem obligat sub mortali: ergo et votum. Antecedens patet, ex multorum sententia. Consequentia probatur, quia votum magis videtur obligare, quam præceptum humanum; habet enim obligationem ex præcepto divino.

XI. Respondetur ad hoc argumentum omissa aliorum solutione, quam

ego sufficientem non existimo, quod qui vovit non mentiri, si postea mentiatur non peccat mortaliter. Ad probationem in contrarium respondetur, tantum probare, quod gravius peccat post votum emissum, quia peccat contra religionem: utraque tamen difformitas est peccatum veniale, quamvis una sit gravior altera. Ad quintum respondetur, quod cum sacramentum penitentiae sit quoddam artificiatum constans ex materia, et forma, ille qui mentitur in casu argumenti, fingit materiam falsam, et est causa, quod forma non cadat supra materiam debitam, atque adeo est irrisio sacramenti, quod est gravissimum peccatum. In voto autem non currit hæc ratio, nec similitudo. Ad ultimum posset disputari, quando lex prælati obliget sub mortali, vel non. Sed de hoc videatur Medina 1-2, quæst. xcvi, artic. iv. Quod autem ad nos pertinet, dicimus, quod præceptum prælati cadens supra materiam levem non potest obligare sub mortali; si tamen materia levis sit levis tam in se, quam in ordine ab bonam gubernationem, prælatus namque non accipit potestatem in destructionem, sed in ædificationem Ecclesiæ, esset namque incomportabile quod prælatus pro suo libito posset ad mortale obligare. Sed advertendum est posse contingere, quod materia, quæ alias est levis, in ordine ad bonam gubernationem reputetur gravis, cujus iudicium relinquendum est arbitrio prudentis viri. In dubiis vero semper iudicandum est in favorem præcipientis, et quamvis prælati potestas immediate sit a Deo, non tamen inde infertur, quod statim possit obligare ad mortale in quacumque materia, sed attenda quantitate ipsius materiæ; Deus autem non contulit prælato potestatem excellentiæ.

ARTICULUS IX.

Utrum promissio facta homini præsentanti, et acceptanti obliget sub mortali?

I. In hoc difficili dubio supponenda sunt aliqua, in quibus omnes conveniunt. Primum est, quod omnis simplex promissio obligat, sive sub mortali, sive sub veniali. Ita definitur in capite primo et capite iv Qualiter, et capite Juramentum xxii, quæst. v, et lege prima, ff. de pactis, ubi ait Ulpianus ratione naturali exigi, ut promissa impleantur, et alias, qui promittit est infidelis, et perfidus non implendo, quia peccat contra virtutem veracitatis, et fidelitatis. Secundo supponendum est, quod licet promissio simplex non obliget ad mortale, ut postea dicemus ex suo genere, potest tamen contingere, quod aliquando in individuo sit mortale non servare promissum, quando scilicet est contra charitatem Dei, aut proximi, ut docet Cajetanus quæst. cxiii, dubio ultimo; tunc enim est mendacium perniciosum. Idem docet D. Thomas quæst. c, art. iv in corpore, ut si medicus promittat infirmo, quod veniet ad curandum eum, et non veniat, et propter hoc patiatur infirmus magnum detrimentum salutis, tunc Medicus peccat mortaliter. Idem dicendum est de avvocato, qui promittit patrocinari in re gravi, quoniam in istis, et consimilibus casibus non servare fidem, est perniciosum.

II. Tertio supponendum est, quod ut promissio sit obligatoria sub aliquo peccato, necessarium est, quod verbis exterioribus proferatur, ut communiter dicitur in materia de translatione dominii, estque sententia D. Thomæ articulo primo hujus quæstionis. Item est necessarium,

quod acceptetur ab altero; nullus enim cogendus est, ut donum alterius suscipiat invitus; debet etiam esse de re grata proximo, sicut votum de re grata Deo: item quod sit rei possibilis, et quod non sit peccatum, alias non est obligatoria. Ideo D. Isidorus docebat in malis promissis scindere fidem, habeturque 2-2, quæst. xiv, capite In manus. Est etiam necessarium, quod promissio non sit rerum inutilium. Ac tandem requiritur, quod non sit in rebus ipsis facta talis mutatio, quod si illa adesset tempore promissionis, nequaquam fieret; vulgatum est enim illud proloquium Senecæ: Fac tu res esse easdem, et ego ero idem. Quo fit, quod si res promissa tempore, quo adimplenda est cedat in malus detrimentum dantis, quam sit commodum recipientis, non tenetur homo stare promissis. Verbi gratia promisit quis cras patrocinari alteri in sua causa, accidit autem, quod filius promittentis ægrotat illa die, estque necessarium, quod pater ejus domi remaneat ad illum curandum, non tenetur exire ad patrocinandum, ut adimpleat promissum.

III. Ultimo supponendum est, quod hic tantum loquimur de simplici promissione, si enim non sit simplex, est alia ratio. Simplex autem est illa, quæ excludit juris solemnitatem, neque coram testibus, aut tabellione fit, et sine proprii nominis inscriptione, neque cum juramento, ac tandem fit taliter, quod in iudicio probari non potest. Secundo, dicitur simplex quando non est reciproca ex parte promittentis, et illius, cui fit promissio; tunc enim non erit simplex promissio, sed pactum, et hoc sine dubio obligat sub justitia, scilicet do ut des, facio ut facias, do ut facias, etc. Non tamen requiritur, ut promissio sit simplex, quod non fuerit postulata ab alio,

nam licet tunc peculiari nomine dicatur adstipulatio, ut dicitur institutione de verborum obligationibus, tamen quia illa petitio non addit novam juris solemnitatem, ideo adstipulatio comprehenditur sub simplici promissione. Est ergo simplex promissio, de qua hic, pollicitatio voluntaria alteri facta sine juris solemnitate. His suppositis sit

IV. Conclusio: Promissio simplex non obligat sub mortali ex genere suo. Hæc est contra auctores citatos; est tamen Cajetani. Et probatur primo ex D. Thoma solutione ad primum, ubi dicit hujusmodi promissionem solum ex honestate obligare; ea vero, ad quæ, quis ex sola honestate tenetur non obligatur ad mortale. Nec valet solutio magistri Soto, ubi supra, explicantis hoc testimonium D. Thomæ scilicet, quod non accipiat honestatem, ut excludat justitiam, sed tantum ut excludat civile forum, ut patet ex contextu ipsius solutionis ad primum. Dicit itaque Soto sensisse D. Thomam, quod non compelletur in foro civili, qui facit simplicem promissionem, ut illam adimpleat. Cæterum in interiori obligabitur sub mortali, nam subdit D. Thomas, quod illa simplex promissio non inducit obligationem civilem, ergo distinguebat D. Thomas hic honestatem contra civile forum, non autem contra obligationem ex justitia. Sed hæc solutio non videtur ad mentem D. Thomæ, qui expresse supra quæst. LXXX honestatem distinguit contra justitiam, et ita dicens sic obligari tantum ex honestate, intelligendus est excludere justitiam.

V. Secundo probatur conclusio: Fides pertinet ad veritatem, idem enim est in genere moris dicere verum, et facere verum; sed primum pertinet ad veritatem; ergo et se-

cundum. Confirmatur, nam Cicero definit fidem per veritatem affirmans primo libro officiorum: «Fides est dictorum constantia, et veritas.» Et D. Thomas quæstione LXXX citata dicit, fides qua fiunt dicta includitur in veritate quantum ad observantiam promissorum; ergo fides pertinet ad veritatem: ergo tantum obligat sub veniali. Tertio probatur: Non servare fidem in simplici promissione solum est mendacium; sed mendacium ex genere suo solum est veniale; ergo similiter non servare fidem. Confirmatur: Non est mendacium perniciosum, sed officiosum tantum, ergo non est mortale.

VI. Respondent contrarii, quod non servare promissum non est quomodocumque mendacium, et infidelitas, sed est perfidia cum injuria tertii; illi enim cui frangitur fides, fit gravis injuria, unde solet procurare vindictam. Sed contra hoc est, quia si homines contristantur non sibi servata fide, non est quia illis gravis irrogatur injuria, sed quia non est conforme amicitiae promittere, et non implere: et item, quia vident se privatos spe sua, quam conceperant ex promissione. Est exemplum: Si quis dicat patri filii absentis, quod ejus filius venit ex India ditissimus, et mentiatur, certe pater contristabitur postea sciens esse mendacium, non autem propter injuriam, quæ illi irrogatur a mentiente, sed quia videt se esse illum, non quia mentiens peccavit contra justitiam. Ultimo probatur, ex communi sensu magnatorum, qui sæpe res magnas promittunt, et non adimplent, et propter hoc non se existimant peccare mortaliter; nec rationi consonum est tot reos peccati mortalis facere. Dicere autem (ut dicunt auctores oppositæ sententiæ) quod prædicti magnates promittunt sine animo se obligandi, hoc est divinare eorum

mentes, nec dignæ quidem sunt hujusmodi divinatione.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

VII. Partem affirmativam tenet Panormitanus 2-2, quæst. v, capite Juramentum, et cap. i de pactis; Navarrus in manuali, cap. xviii; D. Antonius II par. tit. x, num. iv; magister Victoria. Fertur fuisse ejusdem sententiæ, Sylvester verbo Pactum, quæst. III, et IV; magister Soto VII de justitia, quæst. II, articulo primo; Aragon in hoc articulo et Salon in materia de dominio, quæst. v, art. II. Et probatur primo hæc sententia ex capite Juramentum citato, ubi dicit Chrysostomus: «Apud Deum nulla est differentia juramenti, et simplicis dicti;» sed qui jurat, tenetur sub mortali implere ex genere suo; ergo eadem obligatione tenebitur adimplere, qui simpliciter promittit. Secundo: Sicut veritas respicit promissionem, ita fides executionem illius, et sicut obligat veritas ad non decipiendum fratrem in promissione, ita obligat fides ad implendum promissum, sed decipere fratrem in re gravi est peccatum mortale, ut constat; ergo non implere promissum etiam erit mortale. Major patet ex Cajetano, qui in summa verbo Perfidia affirmat, perfidiam esse vitium contra fidem datam in promissis. Minor autem probatur: Si quis verbi gratia promittat patri alicujus puellæ, quod dotabit illam, cui fidens pater non quærit dotem, si non impleat promissum mentitur perniciose, sicut mentitur ille, qui promissit se auxilium præstiturum alicui in bello, quod postea non adimplet; ergo. Tertio: Promittere non significat dicere verum quomodocumque, sed dicere illud obligando se illi, cui dicitur ad illud servandum, unde tran-

sit in naturam justitiæ: sed justitia ex genere suo obligat sub mortali; ergo et simplex promissum.

VIII. Quarto: Omnis injuria per quam inter prudentes juste dissolvitur amicitia, est mortale contra charitatem, sed omnium sapientium judicio prudenter, et juste amicitia sua privabit eum quis, qui in re gravi violat sibi fidem datam, tamquam perfidum; ergo. Quinto: Promissio legalis, quæ fit coram testibus, et tabellione, licet in judicio forensi habeat maximam vim, tamen a parte rei ideo pertinet ad justitiam, quia est fides data fratri, sed similiter in promissione simplici, quæ non fit cum hac solemnitate datur fides fratri; ergo. Major patet, quia solemnitas illa juris non mutat naturam contractus, sed tantum reddit illum validum in judicio forensi. Sexto: Ad hominem contra Cajetanum tenentem oppositum; ipse enim articulo primo hujus quæstionis dixit, quod violare promissionem aliquando, id est, in materia levi erat veniale; aliquando autem, id est, in materia gravi erat mortale. Ex qua doctrina colligitur, quod ex genere suo est mortale, quia illud, quod ex genere suo est veniale, non fit mortale nisi transeat in aliam speciem peccati, quod ex genere suo fit mortale. Septimo: Sponsalia de futuro sunt promissiones simplices, et tamen obligant sub mortali, ut patet ex D. Thoma in IV, dist. xxvii, quæst. II; ergo et promissio simplex.

IX. Octavo: Votum Deo factum obligat sub mortali ex genere suo, ut diximus, non solum ea parte, quæ est actus religionis, sed qua parte pertinet ad justitiam; sed promissio simplex pertinet ad justitiam, sicut et votum; quemadmodum enim votum pertinet ad justitiam tamquam pars potentialis illius, ita fides est pars potentialis justitiæ. Nono: Ju-

ramentum non transfert promissionem in materiam justitiæ, et tamen si juramento firmetur illa promissio obligat ex justitia; ergo etiam antea ex justitia obligabat. Major patet, nam juramentum tantum pertinet ad religionem. Minor probatur, quia si talis promissio juramento firmata non pertineret ad justitiam, sufficeret quidem quod pœniteret de peccato si non adimpleret promissum, et non teneretur restituere; sed certe ista non sufficiunt nisi reddatur promissum; ergo. Ultimo: Si quis probat in judicio, quod aliquis animo se obligandi promisit illi aliquam rem, compelletur talis ad implendum promissum; ergo tenebitur ante sententiam ex justitia illud implere; sententia enim, quæ non est pœnalis, neque fundata in falsa præsumptione non confert novum jus, sed illud declarat, quod antea homo haberet. Antecedens patet ex lege tertia ordinamenti, et ex lege prima, titulo viii, ubi dicitur, quod si constet, quod ille, qui promisit, voluit se obligare, damnetur, et compellatur in judicio implere promissum.

X. Ad primum argumentum a principio factum respondetur D. Chrysostomum loqui de mendacio pernicioso: adducit enim in confirmationem sui dicti illud Sapientiæ: *Os quod mentitur occidit animam*. Quem locum D. Thomam infra quæst. cx, art. iv ad primum explicat de mendacio pernicioso, ex mente glossæ in illud Psal. *Pedes omnes qui loquuntur mendacium*. Secundo respondetur, quod loquebatur de mendacio in judicio. Quæ intelligentia colligitur ex alio loco, quem adducit ipse Chrysostomus Proverbiorum xiv: *« Testis fidelis non mentietur, non autem loquitur de fractione simplicis promissionis. Ad secundum respondetur, quod sicut mendacium per-*

niciosum est cavendum sub peccato mortali, ita perfidia perniciosa, sed quod dicimus est, quod ex genere suo non habet, quod sit perniciosa, sicut neque mendacium; unde neque est contra charitatem. Est autem perniciosa in exemplis ibi allatis, de qua non loquimur modo, ut patet ex his, quæ supposuimus. Ad tertium respondetur, quod, qui promittit aliquid alteri, obligat se illi non ex justitia, sed ex fidelitate, vel veracitate, quæ (ut jam diximus) solum obligat sub veniali.

XI. Ad quartum patet ex dictis inter probandam conclusionem; rationabiliter enim repellat aliquis a sua amicitia mendacem, non propter injuriam illatam illi contra justitiam, sed quia mendax est; amicitia enim politica maximum fundamentum habet in veritate amicorum: homo vero mendax execrabilis est. Ad quintum respondetur ex ultimo, quod supponebamus ante conclusionem, quod illa promissio non est simplex, quæ fit coram testibus, etc. Nam licet stando in jure naturali præsentia testium, tabellio, etc. non reponant promissionem in materia justitiæ, et ex consequenti non obligaret sub mortali, tamen quia princeps habet potestatem designandi quasdam solemnitates, quibus adhibitis jam promissio pertineat ad justitiam, quod factum est in regno Castellæ, hac de causa promissio habens prædictas conditiones, quas leges deposcunt, jam pertinebit ad justitiam ex jure civili. Et ita ad argumentum negatur major. Et ad probationem negatur antecedens, quod si promissio habuerit tales conditiones obligabit sub mortali; est itaque implenda ante judicis sententiam. In hoc enim casu sententia judicis tantum est declaratoria juris, quod antea habebat petens. Ad sextum respondetur ex ipso Cajetano, vocat enim materiam

levem omne illud, quod non infert proximo grave nocumentum, non vocat autem illud materiam gravem, quod notabile nocumentum proximo non infert, ut patet ex secundo notabili. Ad septimum respondetur, quod sponsalia de futuro sunt mutuæ promissiones, et reciproæ, ac per consequens pertinent ad justitiam formaliter et proprie, quia non sunt simplices promissiones.

XII. Ad octavum respondetur, quod aliter religio, ad quam pertinet votum, est pars potentialis justitiæ; aliter vero fidelitas, ad quam pertinet promissum implere. Religio namque non ideo vocatur pars potentialis justitiæ, quia deficiat a ratione debiti, sicut neque pietas erga parentes dicitur pars potentialis justitiæ, quia illi deficiat ratio debiti; imo multo magis est debitus Deo, honor, et reverentia ab homine propter dominium, quod supra nos habet, et propter beneficia ut dicit hic D. Thomas, quam debeatur Petro ab alio; sed deficit a ratione justitiæ, propterea quod non possumus Deo æquale reddere, sicut neque parentibus per pietatem, secundum commune prologium diis, parentibus, et magistris, etc. Et ideo votum, qua parte pertinet ad justitiam, habet rationem perfectissimam debiti, et obligat ex genere suo ad mortale, sicut et pietas circa parentes. Fidelitas autem ideo est pars potentialis justitiæ, quia deficit a ratione debiti, quia debitum justitiæ est debitum civile, et legale, ut patet ex D. Thoma quæst. lxxx; debitum vero fidelitatis est debitum morale, et ex honestate, et hac ratione non obligat sub mortali. Ad nonum respondetur, quod licet juramentum non transferret promissionem in materiam justitiæ, adhuc tamen promissio juramento firmata non est simplex, et ideo

obligat sub mortali. Ad ultimum sicut ad sextum concedo, quod in Hispania, si potest probari, aliquem promisisse animo se obligandi, manere obligatum sub mortali ad servandum ex justitia promissionem ante condemnationem.

ARTICULUS X.

Utrum sit verum, quod ille, qui vovet religionem in communi, teneatur adire omnes religiones in particulari, quoadusque inveniat aliquam in qua recipiatur?

I. Pro solutione notandum est, primo, votum hoc dupliciter fieri posse. Primo, cum intentione expressa adeundi omnem religionem vel domum etiam ad partes remotissimas, et quoadusque admittatur in aliqua religione: secundo modo potest fieri votum intrandi religionem absolute relinquendo votum suæ naturæ. Secundo notandum est, quod impedimentum, propter quod aliquis non admittitur in una vel aliquibus religionibus, potest esse perpetuum ea parte ipsius, ut si sit nimis debilis, vel inops mentis; vel impedimentum potest esse temporale, ut si nesciat grammaticam, vel non sit necessariæ ætatis. Potest etiam ex parte monasterii, ut si non habeat commoditatem, ut illum de præsentibus recipiat. His suppositis sit

II. Prima conclusio: Si ille, qui vovit religionem, habeat intentionem expressam adeundi omnes religiones, quoadusque recipiatur in aliqua, etiam quoad partes remotissimas, tenetur ita facere per se loquendo; neque satisfacit petendo habitum in omnibus religionibus, quas ipse cognovit. Probatur, quoniam intentio taliter voventis fertur